

прикордонної безпеки України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Т. XXIV. С. 27–33.

2. Shopina, I, Kobets, M., Tarasov, S. (2021). Non-Governmental Control in the Sphere of National Security of Ukraine. *Advances in Economics, Business and Management Research*, volume 188, pp. 194-199. URL: <https://dx.doi.org/10.2991/aebmr.k.210826.034>.

Захарченко Андрій Миколайович

завідувач науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Бобкова Антоніна Григоріївна

головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану потребує докладання скоординованих зусиль багатьох суб'єктів, наділених владними повноваженнями у правоохоронній, військовій, економічній та інших сферах життєдіяльності суспільства. Поряд із органами Національної поліції, військовим командуванням та військовими адміністраціями важлива роль у вирішенні відповідних питань належить органам місцевого самоврядування, які є найбільш наближеною до населення ланкою публічної влади.

На цей час деякі повноваження органів місцевого самоврядування, пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану, закріплено Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [1] та прийнятими на його виконання підзаконними нормативно-правовими актами. Разом з тим наразі положення цих нормативно-правових актів є недостатньо конкретизованими, і можливості органів місцевого самоврядування щодо участі в організації та здійсненні безпекових заходів в умовах воєнного стану не завжди використовуються достатньою мірою.

Окремі аспекти, що стосуються участі органів місцевого самоврядування у забезпеченні публічної безпеки і порядку, раніше розглядалися у наукових працях Р.С. Веприцького, В.О. Демиденка,

В.В. Кадали, В.А. Орлова, О.О. Панової та інших представників юридичної науки. Проте питання щодо надання зазначеним органам додаткових повноважень у цій сфері на період дії воєнного стану дотепер не одержало належної уваги науковців.

Наведене вище свідчить про актуальність заявленої тематики та доцільність її дослідження з метою обґрунтування відповідних пропозицій.

Визначаючи правові засади діяльності різних органів та організацій в умовах воєнного стану, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» уповноважує військове командування залучати органи місцевого самоврядування до запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану. Поряд із цим відповідно до пункту 1 ст. 4 Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» [2] Кабінетом Міністрів України затверджено План запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, у якому до кола виконавців віднесено й органи місцевого самоврядування [3]. У комплексі заходів, передбачених цими документами, є й такі, що безпосередньо впливають на стан публічної безпеки і порядку. Зокрема, це стосується:

- організації посиленої охорони та оборони важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення;

- залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб правоохоронних органів;

- запровадження комендантської години (заборони перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), встановлення спеціального режиму світломаскування;

- встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів;

- заборони торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі;

- проведення евакуації населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення.

Крім того, 12 травня 2022 р. до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» внесено зміни стосовно надання додаткових повноважень сільським, селищним, міським головам. А саме, передбачено, що у період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення, з обов'язковим інформуванням начальника відповідної обласної військової адміністрації протягом 24 годин, щодо:

1) звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд, у тому числі тих, що були встановлені, але не введені в експлуатацію у встановленому законодавством порядку;

2) обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій. Обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій, здійснюється відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;

3) демонтажу будівель і споруд, які за результатами обстеження визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей (крім об'єктів оборонного і спеціального призначення, об'єктів культурної спадщини та об'єктів, на які поширюється дія Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»).

Також у період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення щодо:

1) передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану;

2) створення установ з надання безоплатної первинної правової допомоги, призначення на посади і звільнення з посад керівників таких установ, залучення фізичних чи юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги;

3) боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями;

4) поводження з небезпечними відходами [4].

Зазначені новели законодавства загалом є обґрунтованими. Разом з тим потрібно констатувати, що формування нормативно-правової бази стосовно участі органів місцевого самоврядування у забезпечення правового режиму воєнного стану дещо відстає від потреб сьогодення, і поза законодавчою регламентацією залишається низка проблемних аспектів. Перелік додаткових повноважень органів місцевого самоврядування, зорієнтований на період дії воєнного часу, доцільно розширити та конкретизувати. При цьому серед повноважень, що пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану, варто передбачити такі, як:

прийняття рішень про передачу окремих об'єктів комунальної власності у тимчасове безоплатне користування територіальних органів (підрозділів) Національної поліції або громадських формувань з охорони громадського порядку за умови використання таких об'єктів для здійснення заходів правового режиму воєнного стану;

надання допомоги органам (підрозділам) Національної поліції у проведенні евакуації населення, якщо виникає загроза його життю, а також проведенні евакуації матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення;

участь в організаційному та матеріально-технічному забезпеченні

роботи контрольно-пропускних пунктів;

забезпечення залучення комунальних підприємств, установ організацій до оперативного задоволення потреб органів (підрозділів) Національної поліції на час дії воєнного стану;

сприяння за потреби проведенню евакуації (передислокації) органів (підрозділів) Національної поліції;

сприяння здійсненню контролю за додержанням комендантської години, а також спеціального режиму світломаскування.

Зазначені повноваження пропонується закріпити на рівні Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Поряд із цим на рівні підзаконних нормативно-правових актів та актів індивідуальної дії додаткової регламентації потребує питання стосовно порядку взаємодії органів місцевого самоврядування, органів (підрозділів) Національної поліції, військових адміністрацій та інших суб'єктів, задіяних у забезпеченні правового режиму воєнного стану, в тому числі в частині вирішення питань, пов'язаних з підтриманням публічної безпеки і правопорядку.

Реалізація вищенаведених пропозицій сприятиме більш ефективному вирішенню органами місцевого самоврядування нагальних завдань забезпечення публічної безпеки громад, з урахуванням специфіки воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. (Із змінами).

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. *Голос України*. 2022. 24 лютого.

3. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. (Із змінами). *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text>

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12 травня 2022 р. № 2259-IX. *Голос України*. 2022. 19 травня.